

Άνοδος της ακροδεξιάς στην Ευρώπη της κρίσης

Του Στέλιου Φαζάκη

Δύο πρόσφατα γεγονότα επιβεβαιώνουν για μια ακόμα φορά την άνοδο της ακροδεξιάς στην Ευρώπη, με ορατό κίνδυνο να δημιουργηθεί μια κατάσταση που να θυμίζει την προπολεμική Ευρώπη των φασιστικών καθεστώτων. Το πρώτο είναι οι εκλογές στην Ολλανδία που διεξήχθησαν στις 22 Νοέμβρη και είχαν νικητή τον Χέερτ Βίλντερς και το ακροδεξιό κόμμα του “Κίνημα για την Ελευθερία” (PVV). Το δεύτερο είναι η συνάντηση των ακροδεξιών κομμάτων που ανήκουν στην ευρωμάδα “Ταυτότητα και Δημοκρατία” (ID) στις 3 του Δεκέμβρη στη Φλωρεντία.

Ο Βίλντερς δεν εμφανίστηκε ξαφνικά στην πολιτική σκηνή της Ολλανδίας. Εκλέγεται από το 1998. Όμως τώρα το κόμμα του κέρδισε 37 από τις 150 έδρες του κοινοβουλίου. Θα δυσκολευτεί να σχηματίσει κυβέρνηση, όμως και οι αντίπαλοί του θα δυσκολευτούν να βρουν τον τρόπο να απαντήσουν με συμμαχίες.

Αντίστοιχα και σε πολλές άλλες χώρες έχουμε δει εδώ και αρκετά χρόνια να φτάνουν στην εξουσία ακροδεξιά κόμματα. Οι πρώτες εμφανίσεις που σόκαραν παλαιότερα την Ευρώπη ήταν στην Αυστρία με τον Σεμπάστιαν Κουρτς καγκελάριο και στην Ουγγαρία, στην οποία ακόμα κυβερνά για τέταρτη θητεία ο Βίκτορ Όρμπαν, και το ακροδεξιό λαϊκιστικό κόμμα του Fidesz.

Όμως όσο περνούν τα χρόνια, η ακροδεξιά βρίσκει γερά πατήματα και σε μεγάλες, ισχυρές χώρες της Ευρώπης. Η Ιταλία είναι μια από αυτές, στην οποία εδώ και ένα χρόνο κυβερνά η “μεταφασίστρια” Τζόρτζια Μελόνι σε συνεργασία με τη Λέγκα του Ματέο Σαλβίνι και τη Φόρτσα Ιτάλια του Μπερλουσκόνι. Στη Γαλλία, δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης, η Μαρίν Λεπέν έφτασε κοντά στη νίκη πέρυσι και όλα δείχνουν ότι θα εκμεταλλευθεί τη φθορά του Μακρόν και θα διεκδικήσει δυναμικά

τις εκλογές του 2027.

Ο μεγαλύτερος όμως και πιο άμεσος κίνδυνος έρχεται από τη Γερμανία. Το ακροδεξιό AfD (Εναλλακτική για τη Γερμανία) έχει κερδίσει ήδη μια περιφέρεια και εμφανίζει ποσοστά σε όλη τη χώρα που πλησιάζουν τους παραδοσιακά ισχυρούς Χριστιανοδημοκράτες. Ιδιαίτερα το κομμάτι της νεολαίας του AfD παρακολουθείται από το κράτος ως ανησυχητικά εξτρεμιστικό. Στην Ισπανία το φρανκικό Vox έφτασε στην τρίτη θέση στις εκλογές του Ιουνίου.

Στις Σκανδιναβικές χώρες επίσης υπάρχει παρουσία της ακροδεξιάς στον ρόλο του “ρυθμιστή” των εξελίξεων. Στη Φινλανδία οι ακροδεξιοί συμμετέχουν στην κυβέρνηση, ενώ στη Σουηδία οι “Σουηδοί Δημοκράτες” υποστηρίζουν τη συντηρητική κυβέρνηση.

Σλοβακία, Πολωνία, Κύπρος, Ελβετία... τα ακροδεξιά κόμματα ανταγωνίζονται σε δημοφιλία τα συντηρητικά δεξιά.

Φλωρεντία

Στη Φλωρεντία συγκεντρώθηκαν αντιπροσωπείες ακροδεξιών κομμάτων από 12 χώρες, μέλη της ευρωμάδας ID. Στον απόηχο της νίκης του ομοϊδεάτη τους Βίλντερς στην Ολλανδία, το κλίμα ήταν πανηγυρικό. Ο ίδιος ο Βίλντερς συμμετείχε μόνο διαδικτυακά. Προφανώς είναι σε φάση αναζήτησης συμμαχιών για τον σχηματισμό κυβέρνησης και αποφεύγει την ...υπερέκθεση. Τα ακροδεξιά κόμματα που μέχρι τώρα ήταν “ευρωσκεπτικιστικά” αλλάζουν άρδην τον στόχο τους, βλέποντας ότι ανοίγονται μπροστά τους ευρωπαϊκές προοπτικές. Ο “οικοδεσπότης” Σαλβίνι έβαλε ξεκάθαρα το πλαίσιο: Δεν είμαστε αντιευρωπαϊστές, θέλουμε να βγούμε τρίτη ομάδα στο ευρωκοινοβούλιο και να αλλάξουμε την Ευρώπη “από μέσα” και “Μια άλλη Ευρώπη είναι εφικτή”.

Δυστυχώς, αυτή η Ευρώπη του Σαλβίνι είναι πράγματι εφικτή. Αν επιτευχθεί η συμμαχία με την άλλη ακροδεξιά “Ομάδα Ευρωπαίων Συντηρητικών” (ECR) και ταυτόχρονα μια μεγάλη άνοδος του AfD

στη Γερμανία, η ήδη πολύ συντηρητική Ευρώπη θα γίνει χειρότερη.

Ταυτόχρονα υπάρχουν δίαυλοι επικοινωνίας με το Ευρωπαϊκό Λαϊκό κόμμα. Άλλοι θέλουν να συνεχιστεί το “φλερτ” και άλλοι όχι. Στη σημερινή περίοδο κρίσης για όλη την Ευρώπη, η συστημική δεξιά επιλέγει να επιστρατεύσει ακροδεξιά συνθηματολογία και πολιτικές για να επιβιώσει. Ο ακροδεξιός λόγος κανονικοποιείται και οι διαχωριστικές γραμμές με τα “παραδοσιακά” κόμματα εξαφανίζονται.

Η νεοφιλελεύθερη Ε.Ε. “σπόνσορας” της ακροδεξιάς

Η άνοδος των ακροδεξιών κομμάτων στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης δεν είναι κάτι στιγμιαίο. Είναι μια τάση που εμφανίστηκε εδώ και δυο δεκαετίες περίπου, ενώ είναι ακριβώς ανάλογη με τη γενική κρίση, οικονομική, πολιτική, ακόμα και υγειονομική κρίση που περάσε και περνάει η Ε. Ε. και εν τέλει με μια διαρκώς εντεινόμενη ταυτοτική-υπαρξιακή κρίση. Σε κάθε πρόβλημα και πρόκληση που βρήκε μπροστά της η Ε.Ε. όλα αυτά τα χρόνια, από την αρχή του 21ου αιώνα, φάνηκε “λίγη”.

Οι ίδιοι οι συστημικοί πολιτικοί των χωρών της Ένωσης, όπως και οι δημοσιογράφοι και οι λοιποί υποστηρικτές της, διαπιστώνουν και διαμαρτύρονται για την ανικανότητά της να παίρνει γρήγορες και δυναμικές αποφάσεις που να εφαρμόζονται από όλες τις εθνικές κυβερνήσεις. Όμως η “αποτελεσματικότητα” προσκρούει στα ιδιαίτερα συμφέροντα της κάθε χώρας. Οι δεξιές και κεντρώες κυβερνήσεις που είχαν όλα αυτά τα χρόνια την πρωτοκαθεδρία στις χώρες τους και στο Ευρωκοινοβούλιο απέτυχαν σε όλους τους στόχους που είχαν βάλει οι ίδιοι και συνεχίζουν να αποτυγχάνουν. Σαν παραδείγματα μπορούμε να θυμηθούμε: 1. Τον “ακρωτηριασμό” της Ε.Ε. από την έξοδο μιας από τις μεγαλύτερες χώρες, της Βρετανίας. 2. Την προβληματική αντιμετώπιση της κρίσης χρέους από το 2008 και μετά, που εξελίχτηκε σε μόνιμη οικονομική και κοινωνική κρίση, ιδιαίτερα

για της χώρες του ευρωπαϊκού Νότου, αλλά όχι μόνο. 3. Την υγειονομική κρίση της πανδημίας του Covid το 20-22, όπου στη διανομή των εμβολίων οι “εταίροι” λειτούργησαν σαν λαθρέμποροι, ενώ τα συστήματα υγείας φάνηκαν παντού κατώτερα των αναγκών. 4. Την αδυναμία εφαρμογής μιας ενιαίας εξωτερικής πολιτικής όπως π.χ. στον πόλεμο της Ουκρανίας, αλλά και στην τωρινή επίθεση του Ισραήλ στη Γάζα.

Αν τα παραπάνω και πολλά ακόμα ήταν δυσάρεστα για τα κέντρα αποφάσεων στην Ε.Ε. και στους ηγέτες κάθε χώρας ξεχωριστά, επειδή δεν “έπιασαν τους στόχους” τους οι μαθητευόμενοι μάγοι του νεοφιλελευθερισμού, για τους λαούς της Ευρώπης πάνω στους οποίους εφαρμόζουν τους πολιτικούς πειραματισμούς τους, η διαβίωση είναι πραγματικά πολύ δύσκολη και χειροτερεύει.

Εδώ στην Ελλάδα το ζήσαμε και το ζούμε πολύ έντονα αυτό. Θεωρητικά, έχουμε αφήσει πίσω την οικονομική κρίση, “πάμε καλά” και ανεβαίνουμε και στις “επενδυτικές βαθμίδες”. Στην πραγματικότητα όμως η φτωχοποίηση των λαϊκών στρωμάτων μεγαλώνει, το χρέος παραμένει υψηλό, οι κοινοφελείς οργανισμοί έχουν δοθεί σε ιδιώτες, Υγεία, Πρόνοια και Παιδεία υπολειπούνται, όπως και κάθε απαραίτητη δημόσια παροχή στους πολίτες. Ταυτόχρονα, διεφθαρμένοι πολιτικοί και “ολιγάρχες” μένουν ατιμώρητοι από τη δικαιοσύνη.

Η απογοήτευση για την “Ευρώπη των λαών” μεγαλώνει. Έχει αποτύχει να εξασφαλίσει την ευημερία για τους πολίτες της. Οι νέες γενιές ζουν χειρότερα από τις προηγούμενες, ενώ οι ανισότητες μεγαλώνουν. Δε θα μπορούσε να είναι διαφορετικά. Η εκμετάλλευση των λαών από τις οικονομικές ελίτ αποτελεί τον πυρήνα της καπιταλιστικής και (ακόμα πιο έντονα) της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας. Την ίδια στιγμή που για τις εργαζόμενες τάξεις εφαρμόζεται σκληρή λιτότητα, κάποιοι πλουτίζουν, ελέγχοντας όλο και περισσότερο τις εξουσίες. Χρηματιστηριοποίηση των αγαθών και τραπεζοκρατία. Η “Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση” μοιάζει όλο και περισσότερο με ολοκληρωτισμό.

Σε κάθε έρευνα στην Ε.Ε για τις πολιτικές προτιμήσεις των

πολιτών διαπιστώνεται ότι την ακροδεξιά την ψηφίζουν οι νέοι άνθρωποι. Είναι αυτοί που δέχονται τη μεγαλύτερη πίεση, βιώνοντας μεγάλη ανασφάλεια για το μέλλον τους. Δυσκολεύονται να ζήσουν αξιοπρεπώς με τους χαμηλούς μισθούς και αδυνατούν να αυτονομηθούν με δική τους στέγη και δυνατότητα δημιουργίας οικογένειας. Ακόμα κι αν δε συμφωνούν με τις πιο ακραίες θέσεις της ακροδεξιάς, πείθονται για την αντισυστημική στάση της και επιζητούν την εκλογική τιμωρία των παραδοσιακών κομμάτων εξουσίας.

Τα ακροδεξιά κόμματα έχουν το χαρακτηριστικό να μιλάνε απλά, να υπόσχονται δυναμικές λύσεις, ενώ δεν έχουν κανένα πρόβλημα στο να αλλάζουν θέσεις και εξαγγελίες για να γίνονται ελκυστικά στο κοινό τους. Κύρια και κοινή αφήγηση όλων των ακροδεξιών ομάδων είναι ότι “το έθνος μας βάλλεται από παντού και κινδυνεύει”. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι γι’ αυτούς οι μετανάστες και πρόσφυγες που “ήρθαν να μας πάρουν τις δουλειές” και έχουν “προνόμια και επιδόματα” από το κράτος. Αυτά τα επιχειρήματα επιστρατεύονται ακόμα και σε χώρες που δεν αποτελούν πέρασμα ή προορισμό για μετανάστες και πρόσφυγες. Δευτερευόντως φταίνει όσοι και όσες διαφοροποιούνται από τις “παραδοσιακές αξίες” της οικογένειας και της θρησκείας, εκείνοι που διεκδικούν δικαιώματα για τους ομοφυλόφιλους, την θέση της γυναίκας, το δικαίωμα στην άμβλωση, την προστασία του περιβάλλοντος κ.λ.π.

Οι κυβερνήσεις των χωρών της Ε.Ε. και η ίδια η Ένωση ως σύνολο δεν αποτελούν απλώς τους παθητικούς αποδέκτες της ακροδεξιάς ανόδου, αλλά είναι αυτοί που πέρα από τις αποτυχίες και τη διαφθορά τους, στήριξαν ενεργητικά την ακροδεξιά. Αυτοί ενσωματώνουν τις ακροδεξιές ιδέες στην πολιτική τους για να συσπειρώνουν τους οπαδούς τους. Προσπαθούν πάντα να ενσωματώνουν τα ακροδεξιά ακροατήρια, θεωρώντας την ακροδεξιά ελεγχόμενη. Αυτοί είναι που πρώτοι “τείνουν χείρα φιλίας” σε ακροδεξιούς και φασίστες πολιτικούς. Η Ε.Ε. μαζί με τις κυβερνήσεις παίρνουν τα εγκληματικά μέτρα κατά των προσφύγων και μεταναστών στα θαλάσσια και χερσαία σύνορα της Ευρώπης.

Η σύγχρονη ακροδεξιά σε όλες της τις μορφές, είτε ως λαϊκίστικα κόμματα, είτε ως εξτρεμιστικά φασιστικά κόμματα, είναι δημιούργημα της νεοφιλελεύθερης Ευρώπης. Γι' αυτό, όσο οργισμένη κι αν ακούγεται δεν μπορεί να φέρει καμιά αλλαγή. Οι προτάσεις των ακροδεξιών ακόμα κι αν ακούγονται από το κοινό τους σαν ειλικρινείς, ποτέ δεν ήταν πραγματικά ανατρεπτικές, αλλά απλώς “διορθωτικές” για τη διαχείριση της εξουσίας. Δεν αμφισβητούν ποτέ τις σχέσεις εκμετάλλευσης, απλώς υπόσχονται μια επιστροφή σε παλαιότερους καιρούς εθνικής, οικογενειακής, θρησκευτικής αγνότητας...

Ιστορικά έχει αποδειχτεί με οδυνηρό τρόπο ότι όσες φορές τα ακροδεξιά και φασιστικά κόμματα έχουν πάρει την εξουσία στρέφονται εναντίον του λαού που τα ανέδειξε. Καταστέλλουν τις ελευθερίες και επιδίδονται σε ανεξέλεγκτο πλιάτσικο σε συνεργασία με τις οικονομικές ελίτ που κατηγορούσαν. Όπως ειπώθηκε πολλά χρόνια πριν: “Ο πατριωτισμός είναι το τελευταίο καταφύγιο κάθε απατεώνα”. Ακόμα και η συμμετοχή τέτοιων κομμάτων σε κυβερνήσεις συνεργασίας στο ρόλο του μικρού εταίρου, η ζημιά για την κοινωνία είναι μεγάλη. Το ζήσαμε αυτό και εδώ στην Ελλάδα. Οι συνεργασίες των ΝΔ-ΠΑΣΟΚ με τον ΛΑΟΣ του Καρατζαφέρη και του ΣΥΡΙΖΑ με τους Ανεξάρτητους Έλληνες του Καμμένου έχουν αφήσει το μελανό στίγμα τους στην πρόσφατη πολιτική ιστορία. Ο εθνικισμός μπήκε στην “ημερήσια διάταξη” και επηρέασε κυβερνητικές αποφάσεις για το μεταναστευτικό ζήτημα, την κοινωνική και εξωτερική πολιτική. Οι ακροδεξιοί του ΛΑΟΣ είναι σήμερα υπουργοί στην κυβέρνηση, ως προβεβλημένα στελέχη της ΝΔ που κάποτε λοιδωρούσαν.